

از نظرت عمل

طاهره رستکار

شناختی این است که به دانشآموزان اطلاعاتی می‌دهد که هم قادر به درک آن‌ها هستند و هم می‌توانند از آن‌ها استفاده کنند. به دنبال این بازخوردها، دانشآموز فعالیت‌ها و تکالیفی را که انجام می‌دهد، برای خود معنادار می‌کند و درمی‌یابد که نقاط قوت و ضعف او کدام‌اند و به تدریج مهارت‌های لازم برای کنترل فرایند یادگیری خود را کسب می‌کند.

هاتی و تیمبرلی (۲۰۰۷) در مطالعات وسیع خود، مدلی را برای بازخورد ارائه داده‌اند که دارای چهار سطح متمایز زیراست:

۱. بازخورد در مورد تکلیف: این بازخورد بیشتر بر بیان درستی یا نادرستی یک تکلیف معین تأکید دارد؛

۲. بازخورد در مورد فرایند انجام کار: این بازخورد بر فرایند و روش انجام کار تأکید دارد و می‌تواند در موارد مشابه استفاده شود؛

به جرئت می‌توان گفت در فرایند آموزش، یکی از وجوده سنجش، هر نوع سنجشی، کیفیت بازخوردی است که معلم به دانشآموز می‌دهد. براساس این بازخورد، دانشآموز انتظار دارد پاسخ پرسش‌های زیر را دریافت کند:

۱. کارهای من تا چه اندازه به اهداف آموزشی مورد نظر معلم نزدیک بوده است؟
۲. برای رسیدن به این اهداف باید چه دانشی فرابگیرم؟ چه مهارتی کسب کنم؟
۳. نقطه قوت کارهای من چیست؟ در چه مواردی ضعف دارم؟

توان ارائه بازخورد مناسب و مؤثر یکی از مهارت‌های کلیدی حرفه معلمی است. بازخورد مناسب دو وجه مثبت دارد. یکی وجه شناختی و دیگری وجه انگیزشی. وجه شناختی بازخورد بسیار مهم است. زیرا دانشآموز با دریافت آن از هدف‌های آموزشی آگاه می‌شود و ضعف‌های خود را در رسیدن به آن اهداف می‌شناسد و به تدریج قادر می‌شود فرایند یادگیری خود را کنترل کند. از ویژگی‌های بازخورد

توان ارائه بازخورد مناسب و مؤثر یکی از مهارت‌های کلیدی حرفه کلیدی حرفه معلمی است

مکانیزه	شماره ثبت	تاریخ ثبت	نام	نام مالک
۱۰۷۵۸۷	۱۳۹۲۱	۱۴۰۶۰۴	گزارش ارزشیابی مخصوص	سازمان اسناد و کتابخانه ملی
۱۰۷۵۸۸	۱۳۹۲۱	۱۴۰۶۰۴	گزارش ارزشیابی مخصوص	سازمان اسناد و کتابخانه ملی
۱۰۷۵۸۹	۱۳۹۲۱	۱۴۰۶۰۴	گزارش ارزشیابی مخصوص	سازمان اسناد و کتابخانه ملی
۱۰۷۵۹۰	۱۳۹۲۱	۱۴۰۶۰۴	گزارش ارزشیابی مخصوص	سازمان اسناد و کتابخانه ملی

معرفی می‌کند، در بهبود فرایند یادگیری تأثیر ندارد و بازخوردی نامناسب معرفی می‌شود.

با این مقدمه می‌توان به وضعیت ارزشیابی توصیفی در نظام سنجش و ارزشیابی دانش‌آموزان در دوره ابتدایی نکاهی کرد که بیش از یک دهه از ورود آن به نظام ارزشیابی دوره ابتدایی می‌گذرد. همه می‌دانیم که تفاوت عمدۀ ارزشیابی توصیفی و ارزشیابی براساس نمره، در شیوه بازخوردی است که دانش‌آموز از کار خود دریافت می‌کند. هدف از ارزشیابی توصیفی این است که بازخورد به جای نمره، بر بیان کیفیت عملکرد دانش‌آموز و نقاط ضعف و قوت او متتمرکز شود. این شیوه بازخورد دادن به دانش‌آموز، به خصوص در فعالیت‌هایی که بر سطوح بالای تفکر تأکید دارد، پشتونه‌های پژوهشی بالارزشی دارد (باتلر، ۲۰۰۳).

تفاوت عمدۀ ارزشیابی توصیفی و ارزشیابی براساس نمره، در شیوه بازخوردی است که دانش‌آموز از کار خود دریافت می‌کند. هدف از ارزشیابی توصیفی این است که بازخورد به جای نمره، بر بیان کیفیت عملکرد دانش‌آموز و نقاط ضعف و قوت او متتمرکز شود

در بازخورد دادن براساس نمره، دانش‌آموز دائم خود را با دیگران مقایسه می‌کند و بر جایگاه خود در رتبه‌بندی‌ها متتمرکز می‌شود نه بر شناخت نیازهای آموزشی خویش یا نقاط قوت عملکرد خود. در بازخورد توصیفی یا کیفی، شناخت نیازهای آموزشی هر دانش‌آموز به تنها، بدون توجه به عملکرد سایر هم‌سالان، هدف است و به این دلیل است که برای آن پنج ویژگی عمدۀ می‌شمارند؛ به این ترتیب که:

بازخورد به هر دانش‌آموز باید: ۱. خاص باشد؛ ۲. به موقع باشد؛ ۳. قابل فهم باشد؛ ۴. قابل انجام باشد؛ ۵. فرصت کافی برای انجام شدن داشته باشد.

براساس آنچه گفته شد، بازخورد کیفی یا توصیفی، از نظر تصوری جایگزین مناسبی برای شیوه بازخورد براساس نمره در ارزشیابی به روای سنتی است. اما پرسش‌هایی باقی است: آیا اعمال این رویکرد و تغییر بسیار عمدۀ در شیوه کار معلمان دورۀ ابتدایی، تا امروز مسیر درست و مناسب خود را طی کرده است؟ به عبارت دیگر،

● آیا بستر مناسب اعمال این رویکرد در فرایند آموزش و ارزشیابی برای معلم

۳. بازخورد در مورد خودتنظیمی
دانش‌آموز: این بازخورد بفرایند یادگیری دانش‌آموز تأکید دارد. برای مثال، بازخوردهایی که دانش‌آموز به دنبال خودسنجی و ارزیابی کارهایش به خود می‌دهد، از این نوع‌اند؛

۴. بازخورد در مورد خود دانش‌آموز:
بازخوردهایی که به ویژگی شخصی دانش‌آموز اشاره می‌کند. مثل: چقدر باهوشی! تو خیلی خوب می‌فهمی! گزارش کار تو بهترین گزارش کار امروز بودا... این دو پژوهشگر در مطالعات خود نتیجه گرفتند که میزان بازخورد به سطح آن بستگی دارد. مؤثرترین بازخورد، بازخوردی است که به کیفیت کار یا روش انجام آن داده می‌شود. بازخورد مربوط به خودتنظیمی زمانی مؤثر است که دانش‌آموز احساس کند اگر آن را در عمل به کار برد، نتیجه خواهد گرفت. بازخورد نوع چهارم که بر شخصیت دانش‌آموز تأکید دارد و وی را تلاشگر و خوب

ارزیابی عملکردی دانش اموزان									
پلاک ۱		کامپیوتر و موبایل		کامپیوتر		کامپیوتر		عملکرد فعالیت	
ردیف	نام	نام خانوادگی	موارد ارزیابی	ردیف	نام	نام خانوادگی	موارد ارزیابی	ردیف	نام
۱	اوین	سپهور	✓	۲	معصومه	الله باری	✓	۳	سعید
۲	سماینا	الله باری	✓	۴	فریاد	اصل سعادت	✓	۵	فاطمه
۳	فریاد	اصل سعادت	✓	۶	آفسی	جان	✓	۷	سارا
۴	فریاد	اصل سعادت	✓	۸	پذیری	دان	✓	۹	حسنه
۵	جان	دان	✓	۱۰	پذیری	دان	✓	۱۱	سما
۶	دان	دان	✓	۱۲	جذب	جذب	✓	۱۳	حسنه
۷	حسنه	جذب	✓	۱۴	ریاضی	دیار	✓	۱۵	ریاضی
۸	دانه	دانه	✓	۱۶	غرفه‌گویی	غرفه‌گویی	✓	۱۷	پریان
۹	دانه	دانه	✓	۱۸	کرمی	کرمی	✓	۱۹	رعنای
۱۰	سما	جذب	✓	۲۰	سیده توکل	سیده توکل	✓		
دعاواره ارزیابی:									
۱- داشتن نام تک و نوچه		۲- شرکت در فعالیت ها		۳- شرکت در فرایند تغذیه		۴- رعایت فرمانی کلاس		۵- مشارکت در کارکروهی	
۶- به همراه داشتن کتاب و دفتر		۷- پرورشی ارتقا بیان فردی		۸- بالآخر از حد انتظار		۹- در حد انتظار		۱۰- نیازمند نلایش	

«خیلی خوب» جایگزین ۱۹ و ۲۰ شده است و قضایت‌های «خوب» یا «تیازمند تلاش» اطلاعاتی در مورد نوع نیاز آموزشی دانش آموز نمی‌دهد و به این دلیل کارایی ندارد. کارنامه رسمی آموزش و پرورش هم کمکی به رد «کلیشه‌ای بودن» این نوع ارزیابی نمی‌کند.

از طرف دیگر، والدین هم خودشان را به صورت دیگری با این کارنامه‌ها تطبیق داده‌اند.

حساسیت آنان به نمره «۲۰»، به حساسیت به ارزیابی «خیلی خوب» تبدیل شده است!

باشد پذیریم بین آنچه برنامه‌ریزان ارزشیابی کیفی - توصیفی در «نظر» داشته‌اند و آنچه در «عمل» اتفاق افتاده است، شکاف عمیقی وجود دارد. اگر این شکاف نادیده گرفته شود، بیم آن می‌رود که در آینده نتوان ضربه‌ای را که نپذیرفتن واقعیت‌ها و نشان ندادن عکس العمل مناسب و به موقع در برگردان این شکاف بر پیکره آموزش در دوره ابتدایی وارد می‌کند، جبران کرد.

باور به تحولی و بالرزش بودن ارزشیابی توصیفی می‌تواند موتور محرکه مناسب و با قدرتی در اعمال آن باشد، به شرط آنکه ابزار کار به درستی فراهم شود؛ برای فراهم آوردن ابزار مناسب هم، گام اول آسیب‌شناسی آن چیزی است که در زمان حال در قالب «ارزشیابی کیفی - توصیفی» در مدارس اجرا می‌شود.

فراهم شده است؟

- آیا معلمان آموزش لازم را دیده‌اند؟
- آیا والدین با ویژگی‌های این نوع بازخورد آشنا هستند و می‌دانند از بازخورد توصیفی باید چه انتظاراتی داشته باشند؟
- آیا این شیوه بازخورد دیر کیفیت ابزارهای سنجش تأثیر منفی نگذاشته است؟
- آیا این شیوه بازخورد توانسته است

کیفیت آموزش را ارتقا دهد؟

- آیا مهارت خودستجوی و کنترل فرایند یادگیری در دانش آموزان رشد کرده است؟
- نگارنده در کارگاه‌های متعدد آموزشی خود پاسخ امیدوارکننده‌ای برای پرسش‌های بالا دریافت نکرده است.
- معلمان محدودی توانسته‌اند با استناد به این رویکرد، شیوه‌های مناسبی در ارائه بازخورد به دانش آموزان ابداع و از آن استفاده کنند، و یا اینکه در پرورش مهارت خودستجوی در دانش آموزان گام‌های مناسبی بردارند.

- واقعیت این است که بیان توصیفی یک عملکرد، بسیار دشوارتر از ارزیابی آن در قالب نمره دادن است. توان توصیف کردن نقاط قوت و ضعف دانش آموز به گونه‌ای که مؤثر افتاد، مهارت‌های زمینه‌ای وسیعی را می‌طلبد که بسیاری از معلمان گرچه مشتاق داشتن این مهارت‌ها هستند، اما بهدلیل آموزش ندیدن در این زمینه، ارزشیابی توصیفی کیفی را کاری کلیشه‌ای و بسیار وقت‌گیر و بی‌فایده دیده‌اند. آنان اظهار می‌کنند، قضایت در قالب واژه

مؤثرترین بازخوردی است که به کیفیت کار یا روش انجام آن داده می‌شود

* منابع

1. پوکهارت، سوزان. ارزشیابی توصیفی یعنی بازخورد مؤثر. ترجمه طاهره رستگار، انتشارات منادی تربیت.
2. Assessment for Learning: 2003. Paul Black

از زبان دهنده همان مدد به این اهداف و فرآیند

من در مدارس مرکزی و عصری آنکه نایاب نمی‌نمایم
این طبق معمول مسالم را با دو سالم علی نموده و من در این مکانی به دویچه عبارت که دوست موب جسته.
مادر شنید قرآن شناسی طرفت از ابراهیم ملکی که درست
ما نیم کشش کلعت را در برآمد تخفیف کیم و دارم درست
می‌گذشم.

مادر خود دعوایی دارد معرفت دارم.
اصلیست من در برآرد این کلی عالی است.

از زبانه فرانز

صواب از اینقدر ۳: مهدت شد ام این طبق معلم نسبی سایی بیزیست. تکنسیس مادر جزو از دندانهایی
تقریباً هشت داده اند هسته های بیزیست. مهدت از همان مدارس مادر
مهدت گذشت. داده اند هسته های بیزیست. مهدت از همان مدارس مادر
مهدت است. در اینجا از این طبق معلم نسبی سایی بیزیست. در میان این اندیشه های مهدت
و مهدت هایی که درست می‌نمایند می‌نمایند. این اندیشه های مهدت از همان مدارس مادر
مهدت داده است. داده اند هسته های بیزیست. این اندیشه های مهدت از همان مدارس مادر
مهدت هایی که درست می‌نمایند می‌نمایند.